

Mededelingen inzake het Boswezen, de Houtvoorziening en de Jacht

UITBREIDING PHYTOPATHOLOGISCH LABORATORIUM

Op 4 juli 1957 werd onder grote belangstelling officieel geopend de uitbreiding, die werd gegeven aan de gebouwen van de Stichting het phytopathologisch Laboratorium „Willie Commelin Scholten” te Baarn. Hiermede is in één keer een einde gemaakt aan de onmogelijk opgepropte toestand waarin de werkruimte in de 120 jaar oude villa Java reeds jarenlang verkeerde. In het oude huis, waaraan al eens een en ander was verbouwd en waarbij later de afzonderlijke laagbouw „Madoera” ingebruik werd genomen, is nu de eveneens wereldbekende Stichting „Het Centraal Bureau voor Schimmelcultures” en de bibliotheek behoorlijk ruim ondergebracht. Het Laboratorium is thans voor het grootste deel naar het nieuwe gebouw overgegaan en heeft daar flinke lichte en praktische werkruimten ter beschikking gekregen. Zeer fraai is ook de grote nieuwe kas voor het virusonderzoek, waarin afzonderlijke kascellen zijn afgescheiden, die op verschillende temperaturen kunnen worden gehouden. Het geheel kan worden gekoeld door een circulerende waterstroom over de kas heen. Het was op die hete dag een verademing in deze kas te verkeren, want het was er maar 24 graden Celsius (buiten tegen de 35!).

De bouw van de kas was mogelijk gemaakt door de Rijksuniversiteit van Utrecht, de uitbreiding van het hoofdgebouw voornamelijk door de ruime gift en nalatenschap van de oorspronkelijke stichters, de heer en mevrouw Scholten, zodat prof. dr. L. C. P. Kerling, de directrice, dan ook terecht kon opmerken, dat zij met alle eerbied het laboratorium kan blijven noemen naar de zo vroeg verloren zoon Willie Commelin Scholten, destijds candidaat in de biologie aan de Gemeentelijke Universiteit te Amsterdam en overleden in 1893. De Stichting vond plaats op 18 december 1894, eerste directeur was prof. dr. J. Ritzema Bos, van 1906—1952 opgevolgd door dr. Johanna Westerdijk, die nu nog directrice is van het Centraal Bureau voor Schimmelcultures. In 1920 werd Amsterdam voor Baarn verwisseld.

Ter gelegenheid van deze opening heeft het Tijdschrift over plantenziekten een speciaal nummer, 63 (4) 1957 (161—208), uitgegeven, geheel gevuld met bijdragen van de werkers in het laboratorium. Dit tijdschrift werd gesticht naar aanleiding van de instelling van het laboratorium en het eerste nummer verscheen op 1 april 1895 in samenwerking met het Kruidkundig Genootschap Dodonaea; in 1920 is de uitgave overgegaan naar de Plantenziektenkundige Vereniging. Het was een goede gedachte nu weer eens aan de voor geschiedenis te herinneren met een bijzonder nummer.

„Baarn” heeft, hoewel op het tweede plan, veel contact gehad met de bosbouw. Reeds Ritzema Bos nam verscheidene bosbouwkundige entomo-

logische studies ter hand en publiceerde die in het tijdschrift. De samenwerking van Prof. Westerdijk inzake houtteeltkundige moeilijkheden was zeer aangenaam en culmineerde jarenlang in de onderzoeken aangaande de iepenziekte en de populierenkanker. Prof. Kerling zet nu deze traditie voort.

BOSBOUWPROEFSTATION

Bij stichtingsakte verleden op 25 maart 1957 werd namens de Minister van Landbouw, Visserij en Voedselvoorziening in het leven geroepen de Stichting Bosbouwproefstation „De Dorschkamp”.

Het Bosbouwproefstation op 24 september 1947 opgericht door de Centrale Organisatie voor Toegepast Natuurwetenschappelijk Onderzoek en later ondergebracht bij de Landbouworganisatie T.N.O., heeft dus opgehouden een T.N.O.-instituuat te zijn. Dit in verband met de reorganisatie van de Landbouworganisatie en de instelling van een Nationale Raad voor Landbouwkundig Onderzoek T.N.O.; zie N.B.T. 29 (1) 1957 (19—20).

Volgens de statuten van de nieuwe stichting benoemt de Minister van Landbouw, V. en V. het bestuur bestaande uit 5 leden en wel een van deze rechtstreeks, de vier andere op aanbeveling van het Bosschap. De secretaris van de Nationale Raad voor Landbouwkundig Onderzoek T.N.O. wordt tot de vergaderingen van het bestuur uitgenodigd en heeft een adviserende stem. De Minister kan bovendien op voorstel van het bestuur nog adviserende leden daarin benoemen.

In juli 1957 werden benoemd: als vertegenwoordiger van de Minister, ir. F. W. Malsch, Directeur van het Staatsbosbeheer, te Utrecht, die tevens voor de eerste periode werd aangewezen als voorzitter; als vertegenwoordigers van het Bosschap: Ir. H. J. A. Hendrixx te Arnhem, ir. J. W. Hudig te Arnhem, H. Kikkert te Zeist en ir. J. F. van Oosten Slingeland te de Steeg.

ONDERZOEK BOSBOUW RATIONALISATIE

Op 19 juni 1957 heeft het bestuur van het Bosschap besloten aan de Minister van Landbouw, V. en V., via de Nationale Raad voor Landbouwkundig Onderzoek T.N.O. aan te bieden de ontwerpstatuten voor een Stichting Rationalisatie in de bosbouw.

Jarenlang is van gedachten gewisseld op welke wijze het beste het onderzoek op het gebied der rationalisatie kon worden bevorderd, waarbij dan tevens de verschillende groeperingen: bedrijfsleven, overheid en wetenschap zouden zijn betrokken. De reorganisatie van het landbouwkundig onderzoek met ingang van 1 januari 1957, bood een gerede aanleiding om te bevorderen, dat in het kader van de Nationale Raad voor Landbouwkundig Onderzoek T.N.O. een Stichting werd opgericht. Op deze wijze wordt eenzelfde regeling verkregen als geldt voor het Bosbouwproefstation, dat inmiddels in een „Stichting Bosbouwproefstation De Dorschkamp” is omgezet.

Het Bosschap heeft nu een nota, alsmede ontwerpstatuten voor een Stichting Rationalisatie in de bosbouw aan de Minister van Landbouw, V. en V. aangeboden. Aan de nota ontleen wij het navolgende:

Onderzoek, voorlichting en onderwijs zullen als een drie-eenheid dienen te werken, ten einde het maximale effect te kunnen bereiken. De resultaten van het onderzoek zullen immers aan de praktijk dienen te worden overgedragen en dit geschiedt door voorlichting en onderwijs.

Bij land- en tuinbouw berust de voorlichting bij de desbetreffende Voorlichtingsdienst, terwijl door de Minister een Landbouwvoorlichtingsraad is ingesteld, waarin het bedrijfsleven is vertegenwoordigd; bij de bosbouw berust de voorlichting bij het Staatsbosbeheer, terwijl door de Minister een Bosbouwvoorlichtingsraad zal worden ingesteld, waarin het bedrijfsleven vertegenwoordigd zal zijn.

Bij de land- en tuinbouw berust het onderwijs bij de Landbouwhogeschool, de middelbare landbouwscholen, de rijks land- en tuinbouw (winter) scholen, de gesubsidieerde lagere land- en tuinbouwscholen en bij de Stichting Praktijkcentrum voor Landbouwmecanisatie, alsmede bij een aantal andere stichtingen en organen. Bij de bosbouw berust het onderwijs bij de landbouwhogeschool, de middelbare bosbouw- en cultuurtechnische school van de Nederlandse Heidemaatschappij en bij de Stichting Bosbouw Praktijk Onderwijs.

Laatstgenoemde stichting is bij de landbouw het beste te vergelijken met de Stichting Praktijkcentrum voor Landbouwmecanisatie, maar het bestuur is iets ander samengesteld en bestaat uit 9 leden, waarvan aangewezen 2 door de Nederlandse Heidemaatschappij, 2 door het Staatsbosbeheer, 2 door de Nederlandse Vereniging van Bos-eigenaren en 3 door de Landarbeidersbonden. Uit de vertegenwoordigers van de Nederlandse Heidemaatschappij wordt een voorzitter en uit die der landarbeidersbonden een vice-voorzitter aangewezen. Al dan niet uit zijn midden benoemt het bestuur een secretaris en een penningmeester.

Het onderzoek in de land-, tuin- en bosbouw is sedert 1 januari 1957 in zoverre gereorganiseerd, dat in de plaats van de Landbouworganisatie T.N.O. is ingesteld de „Nationale Raad voor Landbouwkundig Onderzoek T.N.O.“, bekend gemaakt bij gelegenheid van de installatie, in ons tijdschrift 28 (1) 1957 (14—20). Deze raad zal coördinerend moeten optreden voor al het toegepast-landbouwkundig onderzoek en de Minister van Landbouw, V. en V. moeten adviseren inzake de door zijn Ministerie te besteden gelden voor dit onderzoek, alsmede aanvullend onderzoek over bepaalde problemen kunnen doen verrichten.

In een in januari 1957 verschenen brochure van de Centrale Organisatie T.N.O., getiteld „Nationale Raad voor Landbouwkundig Onderzoek“ wordt over het toegepaste landbouwkundig onderzoek in Nederland: de navolgende heldere uiteenzetting over de niet zo overzichtelijke materie gegeven: De oudste landbouwproefstations, die volledig door de overheid werden gefinancierd, waren rijksinstellingen, geleid en beheerd door het ministerie, waaraan de zorg voor de landbouw was toevertrouwd. Als gevolg van de ontwikkeling van het verenigingsleven onder de landbouwers en de tuinders werd echter al spoedig belangstelling van het landbouwbedrijfsleven voor proefnemingen opgewekt en reeds in het begin van deze eeuw ontstonden er proeftuinen en proefbedrijven, die — weliswaar met subsidies van rijk, provincie enz. — beheerd werden door verenigingen, commissies e.d., waarin het bedrijfsleven een leidende positie bekleedde.

In de jaren voorafgaande aan de tweede wereldoorlog, werd hieraan een meer vaste vorm gegeven en werden voor dit doel rechtspersoonlijkheid bezittende „stichtingen“ in het leven geroepen. Na de tweede wereldoorlog, toen het nodig bleek het toegepast-landbouwkundig onderzoek sterk te intensiveren en op een niveau te brengen, dat meer in overeenstemming was met de grote vooruitgang der wetenschap, de steeds verder gaande specialisatie, de noodzakelijke opbouw van de tijdens de oorlog ontreedde land- en tuinbouw en de structuurwijzigingen, die zich in de landbouw voltrokken, breidde het aantal stichtingen zich sterk uit. Inmiddels was tijdens de oorlog, in 1943, opgericht de Landbouworganisatie T.N.O., gebaseerd op de Wet op het toegepast-natuurwetenschappelijk onderzoek van 30 oktober 1930. Hoewel deze wet en de statuten van de Landbouworganisatie T.N.O. de mogelijkheid openen alle domeinissen met het wetenschappelijk onderzoek ten behoeve van de landbouw aan deze organisatie toe te vertrouwen, werd hieraan geen uitvoering gegeven, omdat men de eerder genoemde band met de voorlichting en het onderwijs niet kon verbreken. Wel werden door de Landbouworganisatie T.N.O. enige nieuwe instellingen opgericht, doch het merendeel der nieuwe instituten kreeg de bovengenoemde stichtingsvorm.

Door deze ontwikkeling ontstonden de 3 volgende groepen van instellingen voor toegepast-landbouwkundig onderzoek, die alle geheel of voor een groot deel werkten met overheidsmiddelen: de rijksinstellingen, de stichtingen en de T.N.O.-instellingen. De instellingen blijven hier buiten beschouwing.

Deze ontwikkeling had tot gevolg, dat het volgen van een vaste lijn in het beleid en het coördineren der werkzaamheden zeer moeilijk werd. De behoefte aan meer eenheid op dit gebied werd dan ook steeds sterker gevoeld en het daarover tussen de overheid en het bedrijfsleven gevoerde overleg leidde toen tot het instellen van de Nationale Raad. Daarbij zou dan aan alle instellingen de stichtingsvorm worden gegeven, terwijl de posten van de ontwerpbegroting van het Ministerie van Landbouw, V. en V., welke betrekking hebben op landbouwkundig onderzoek, door de Minister om advies aan de Raad zouden worden voorgelegd. Bij de keuze van de „stichting” als juridische status voor de instellingen was de belangrijkste overweging, dat aan het bedrijfsleven op zo ruim mogelijke wijze de gelegenheid moet worden gegeven, een actief aandeel te nemen in de besturen en in het gehele beleid van het onderzoek.

In de besturen der stichtingen zal het bedrijfsleven dus het belangrijkste element moeten zijn; daarnaast zal uiteraard de overheid zelf, die het onderzoek voor 80 à 90% financiert, in de stichtingsbesturen vertegenwoordigd zijn en zullen vertegenwoordigers van de wetenschap (meestal in een adviserende functie) ervoor hebben te waken, dat de arbeid op de onderzoekinstellingen voldoet aan de daaraan te stellen wetenschappelijke eisen. Uitzonderd zijn die instellingen, welke een controlerende taak hebben; zij zullen als rijksinstituut blijven bestaan (bijvoorbeeld het Rijksproefstation voor Zaadcontrole en het Rijkslandbouwproefstation voor Veevoeder- en Meststoffenonderzoek).

Ook het Bosbouwproefstation T.N.O. werd aan de gewijzigde omstandigheden aangepast en werd omgezet in een „Stichting Bosbouwproefstation De Dorschkamp”, waarvan het nieuwe bestuur in ons tijdschrift is bekend gemaakt; zie blz. 199.

Ten aanzien van de rationalisatie zij nu opgemerkt, dat tot dusver onderzoeken werden verricht door de Landbouwhogeschool in samenwerking met het Staatsbosbeheer en de Nederlandse Heidemaatschappij, Ofschoon hier reeds zeer nuttig werk werd verricht ontbreken echter enerzijds een gecoördineerde samenwerking tussen overheid, bedrijfsleven en wetenschap, en anderzijds — wat de praktische uitvoering van de werkzaamheden betreft — een vast coördinatiepunt.

Als orgaan van samenwerking is ook hier de beste vorm een stichting, daar aldus aan het bedrijfsleven op zo ruim mogelijke wijze de gelegenheid worden gegeven een actief aandeel te nemen in het bestuur en in het gehele beleid van het onderzoek. De uiteindelijke vaststelling van de doeleinden, waarop het onderzoek zich richt en of men een bepaald onderzoek al dan niet ter hand zal nemen, ligt dus in handen van het bestuur van de stichting. Dit bestuur zal dan ook de begroting en het werkprogramma opstellen. De Minister van Landbouw, V. en V. zal aan een dergelijke stichting geen gelden verschaffen zonder de Nationale Raad voor Landbouwkundig Onderzoek om advies te hebben gevraagd.

Op voorstel van het bestuur van de stichting zullen een aantal hoogleraren als adviserende leden aan het bestuur kunnen worden toegevoegd. Het feit, dat volgens de nieuwe regeling van landbouwkundig onderzoek hoogleraren niet meer in het bestuur van stichtingen voor onderzoek zullen plaats nemen, doch als adviserende leden aan het bestuur zullen kunnen worden toegevoegd, heeft de bedoeling de onafhankelijkheid van de hoogleraren te verhogen.

Wat de praktische uitvoering van de werkzaamheden betreft kan nu een kern van eigen personeel in dienst van de stichting worden aangetrokken, zodat de vroegere personeelsbezwaren kunnen worden opgeheven, daar op zeer ongelegen ogenblikken telkens weer personeelsleden aan het onderzoek werden onttrokken.

Het bij de Stichting Rationalisatie in dienst te nemen personeel kan het coördinerend element vormen tussen de verschillende instellingen. In de statuten van de Stichting Rationalisatie zal een bepaling dienen voor te komen, dat de lonen en salarissen van het personeel van de stichting in ieder geval uit de toegekende rijkssubsidie moeten kunnen worden voldaan. Deze belangrijke bepaling, die de continuïteit van het onderzoek waarborgt, wordt thans in alle statuten van onderzoek-stichtingen opgenomen.

Het bestuur van de stichting zal voor verschillende onderwerpen werkgroepen kunnen instellen. In de verschillende werkgroepen zullen de instellingen, die bemoedigen hebben met een bepaald onderzoek vertegenwoordigd kunnen worden, terwijl altijd één personeelslid van de stichting in de werkgroep zitting zal kunnen hebben.

In de praktijk zal gezien dienen te worden in hoeverre een Stichting Rationalisatie zelf werkzaamheden moet uitvoeren of in hoeverre de werkzaamheden geheel of gedeeltelijk moeten worden uitbesteed aan derden. Het is moeilijk om van te voren hieromtrent een gedragslijn vast te stellen. Dit zal te zijner tijd door het bestuur van de stichting moeten worden uitgemaakt.

Ten aanzien van de verhouding tussen de Stichting Rationalisatie en de Commissie Rationalisatie van het Bosschap zal men voor ogen dienen te houden, dat de taken van deze twee instellingen niet gelijk zijn. De Stichting zal onderzoeken op het gebied van de rationalisatie moeten verrichten of laten verrichten. De Commissie is een adviesinstantie van het bestuur van het Bosschap en heeft tot taak als adviescollege van het bestuur, het voorbereiden van de door het Bosschap te geven adviezen en in te nemen standpunten, verband houdende met de rationalisatie en arbeidsmethoden in de bosbouw, het uit eigen beweging beramen van middelen ter verbetering van de bosbouwmachines en -gereedschappen, alsmede van de arbeidsmethoden en het daarover aan het bestuur adviseren; voorts het uitvoeren van maatregelen, voor zover dit wordt opgedragen.

De Commissie Rationalisatie zal het bestuur kunnen adviseren over naar haar mening urgente problemen, die voor onderzoek in aanmerking komen. Bij het verlenen van subsidies aan genoemde stichting zou het Bosschap ook kunnen bevorderen, dat een bepaald onderzoek wordt verricht. De Commissie Rationalisatie zal voorts demonstraties mee helpen voorbereiden, het bestuur adviseren over werken bij onwerkbaar weer.

Een goede coördinatie en uitwisseling van gedachten dient zoveel mogelijk te worden bevorderd, opdat de bosbouw het meest kan profiteren van onderzoek, voorlichting en onderwijs. Het kan zijn, dat daartoe straks ook een reorganisatie nodig blijkt te zijn van de Commissie Rationalisatie.

CURSUS TOEPASSING ATOOMKERNENERGIE IN DE LANDBOUW

Het Koninklijke Genootschap voor Landbouwwetenschap en het Nederlands Instituut voor Landbouwkundige Ingenieurs organiseren een landbouwwetenschappelijke cursus (zogenaamde A-cursus) over: „De toepassing van atoomkernenergie in de landbouw“. De cursus zal worden gehouden in de collegezaal voor scheikunde, Herenstraat 18 te Wageningen, van 4 tot en met 6 september 1957.

Het programma is als volgt samengesteld:

- 4 sept. 10.15 Opening.
 10.30 Algemene inleiding — Prof. Dr. A. C. Schuffelen.
 11.00 De atoomkern — Dr. T. J. Barendregt.
 14.00 De reactor — Prof. Dr. J. J. Went.
 15.00 Apparatuur voor het meten van radioactieve straling — Dr. J. Kooi.
 16.15 Bepaling van radioisotopen — Prof. Dr. A. H. W. Aten jr.
- 5 sept. 9.00 Het gebruik van neutronen en Xstralen voor de bepaling van het vochtgehalte en de dichtheid van de bodem — Dr. G. H. Bolt.
 9.45 Conservering — Prof. Dr. M. J. L. Dols.
 10.45 Het verkrijgen van mutaties door ioniserende straling — Ir. C. Broertjes.
 14.00 Autoradiografie — Dr. J. M. Wybenga.
 14.30 Ionenopname en transport — Dr. L. K. Wiersum.
 16.15 Fotosynthese — Dr. B. Kok.
 20.00 Atoomkernenergie, veiligheid, verantwoordelijkheid.
- 6 sept. 9.00 Het gebruik van isotopen bij het dierfysiologisch onderzoek — Dr. P. C. van Erkelens.
 10.00 Het merken van insecten met radioactieve isotopen en enkele toepassingsmogelijkheden — Ir. G. W. Ankersmit.
 11.45 De toepassing van radio-isotopen in de insectenfysiologie en bij het insecticiden onderzoek — Dr. K. van Asperen.
 14.00 Reiserfaringen in Amerika — Prof. Dr. A. C. Schuffelen.
 14.45 Algemene discussie (na alle inleidingen telkens discussie).
 15.30 Sluiting.

Belangstellenden voor deze cursus kunnen zich opgeven bij de secretaris van de regelingscommissie Ir. G. W. Ankersmit, p/a Lab. voor Entomologie, Generaal Foulkesweg 37, Wageningen.